

Rože z belih gôr.

To je bilo takrat, ko sem prvič trgjal rože z belih gôr — tihe planinke. Nas je bila cela truma, jaz med njimi najmlajši; štel sem jedva deset let. Da sem se pa smel udeležiti tega precej nevarnega podjetja, sem se imel zahvaliti edino le bratu Francetu, ki je bil skoro deset let starejši od mene. Nadlegoval sem ga namreč toliko časa, da je bil že sit večnih prošenj, in me je vzel s seboj.

Zjutraj ob treh, ko je bila še tema, smo odrinili iz Kranjske gore. Pot se je vila ob šumeči Piščenicí kraj širokega proda. Na desni so štrlele v nebo bele pečine, na levi ravno tako; prešli smo nad sinji Mavríneć, in tedaj se je začel svítati dan. Gore so jele rdeči; meglica, ki je ležala na snežnih glavah gorskih velikanov, se je razgubila nevidno v modrini jasnega neba — in vzšlo je tam zadaj za Rašico blesteče solnce. Prvi njegovi žarki so obsvetili strme Rupe, kjer so ustrelili ravno par let prej divjega lovca iz Trente, in jaz sem se plašno ozíral na tisti kraj; kajti zdelo se mi je, da vidim tam velike lise krvi, ki žaré v rumenih solnčnih žarkih . . .

A šli smo tudi mimo tega, zame strašnega kraja. Pred nami je ležala velika peščena planota, za katero se je vzdígoval naš cilj — Zadnja glava. Gledal sem kvišku po steni, in obšla me je srčna radost, da bom kmalu tam gori, kjer rastejo bele planinke; gledal bom okrog po sinjih gorah, trgjal bele rože in pel samega veselja. Čutil sem velike moči v sebi in šel sem kot divja koza kvišku in nisem zaostajal za drugími. Prišli smo do višine, kjer rastejo planinke, pa smo se razkropili na vse strani. Jaz sem si izbral precej veliko trato in se usedel ves zadovoljen nanjo. Okrog mene so cvetele bele rože, nad mano gore — krogingrog same sive pečine. Pod mano pa je zijal globok prepad — ej, da bi se prekotalil dol, pa bi res ne bilo dobro!

Nabral sem že cel šop planink, okrasil sem že ves klobuk z njimi, ko so prišli drugi — in šlo je navzdol. Solnce je že prišlo do srede neba, in njegovi žarki so jeli pripekati. Čez dobro uro smo prišli do planine in se ustavili pri staji. Príleten planšar je nam prinesel sira in skute, ponudil mi je tudi sirotke, a nisem je maral. — Ko sem se okrepečal, sem šel iz kočé in se ulegel v senco. Visoko nad mano so se pasle ovce in koze, zvončkľjanje je plavalo k meni in me zazibalo v sladke sanje . . .

Sedel sem visoko vrh gore in gledal po tihi dolíni. Jasno je svetilo solnce s čistega neba, le tam na zahodu sta plavali dve beli meglici. Globoko pod mano so se pasle ravno nad prepadom divje koze in se plašno ozírale okrog, a nad mano je krožil v sinji višavi kraljevi orel. Sedel sem tiho tam gori, in navdajala me je čudovita radost . . . Glej, to je moj dom, tam je moja rojstna hiša kraj bistre Piščenice, nad njo se dviga hrib, ves skalovit, zraven nje vrt in na vrtu hruške, jabolane, slive . . . Ej, lep je moj dom, lepa moja rojstna hiša, lepa Piščenica — vse je lepo v moji rojstni vasi! —

Ko sem mislil ravno to, je zašumelo nekaj, in kraj mene je stal orjaški mož z dolgo, belo brado. Prestrašil sem se tako, da bi bil kmalu padel z vrha v prepad; dvignil sem proseče svoje roke in moledoval:

„O Repoštev, ti vladar belih gôr, ne stori mi nič žalega! Glej, prišel sem, da vidim svoj rodni kraj, da ga vidim z višin. Nisem ti mislil kaliti miru; saj te imam rad, o Repoštev, ti kralj belih gôr.“

Repoštev me je dvignil kvišku, da sem prišel v dotiko z njegovo dolgo, belo brado, in mi je rekel prav prijazno:

„Ne boj se, paglavec človeški! Hočem ti pokazati vse skrivnosti belih gôr in ti podariti nekaj, kar ti bo najlepše in najljubše. Tudi jaz imam tebe rad, o paglavec človeški.“

Velikan me je nesel na svojih dolgih, močnih rokah čez skale, čez sneg in me je postavil na cvetočo trato. Okrog mene so rastle planinke, dehteli mežikeljni in druge gorske cvetice. Prav dobro mi je bilo tam, in najrajši bi se bil vlegel na trato, da bi bil zaspal v prijetnih sanjah. A Repoštev mi ni dovolil tega; potrkal je na skalo, ki se je hipoma odprla — in odprl sem od samega začudenja široko oči.

Zagledal sem veliko votlino, in tam se je svetilo, lesketalo, blestelo, kakor da bi bili zaprti v tej votlini vsi solnčni žarki. Repoštev se je smehljaj in mi je razložil, da je to samo zlato. — če hočem, da je vse moje. A zmajal sem z glavo in rekel pogumno:

„Hm, čemu mi bo vse to? Prišli bodo vaški fantje, pa mi bodo pobrali vse in me navrh še nabili! Ne maram tega, o Repoštev, ti kralj belih gôr!“

Velikan se je pogladil po bradi in je odgovoril ves zadovoljen: „Prav praviš. Čemu ti bo zlato? Ej, ono rodi zavist, sovraštvo, pohlep — največji grehi... Hej, prav si rekel, paglavec človeški.“

Nanovo me je vzel v svoje naročje in z mogočnimi koraki je meril visoke skale. Zopet sva prišla do trate, zopet me je postavil na tla, potrkal na skalo, ki se je odprla. A zdaj nisem zagledal zlata, ampak čudne stvari: tu je ležala blesteča krona in demanti so bili vdeleni v njo; tam je stalo visoko kraljevsko žezlo in velik meč. — Nekaj trenutkov sem občudoval vse to; a nazadnje sem se naveličal in rekel orjaškemu prijatelju:

„Tudi tega ne maram. Kralj mora sedeti vedno na svojem prestolu, poslušati mora večne tožbe — hm, ušesa ga bolé ponoči in podnevi. — Ne maram biti kralj, o Repoštev, ti vladar belih gôr.“

Repoštev me je pobožal po licih in se nasmehljaj dobrovoljno: „Ej, spet si rekel prav. Kraljevska krona je težka, žezlo je težko, in vsak ni rojen za kralja, ej, ne vsak in tudi ti ne, ti paglavec človeški!“

Orjak me je zopet dvignil in me nesel naprej. A zdaj sva hodila že več kot eno uro. Preskočila sva velik prepad in priletela na sosedno goro. Takoj v začetku sva dobila veliko trato, in Repoštev je zopet potrkal na skalo. Odprla se je — zagledal sem široko planjavo, sredi planjave gozdič in prijazno hišico.

„Ali hočeš?“ me je vprašal Repoštev, ko sem se obotavljal nekaj časa.

„Nočem. Tu je samota že podnevi, kaj šele ponoči. Ej, vsak dan, vsako noč mora strašiti tu — a mene je tako strah! Samote ne maram, rajši hodim s tovariši okrog, skačem in pojem, da je veselje. A tu bi me samo strašilo — tudi tega ne maram, o Repoštev, ti kralj belih gôr.“

„Prav imaš. Samota je otožna, in če tudi ne straši povsod, je vendar čudna za mladega človeka. Ej, bodi vesel, dokler si mlad; saj mladost ne traja večni čas. — Hej, prav govoriš, prav, ti paglavec človeški.“

Po dolgih treh urah sva prišla do četrte trate. Skala se je razdelila in zagledal sem tam notri same skale, a na njih so cvetele rože z belih gôr. In ko sem jih gledal, se mi je zazdelo, da postajajo vedno večje, vedno lepše . . .

„Ali hočeš to?“

„To pa hočem. Same planinke cvetó tu, in tu so moje drage skale, s katerih se vidi moja rodna stran. Tam je naša hiša, tam naš vrt . . . Daj mi to, o Repoštev, ti vladar belih gôr.“

Repoštev si je gladil brado in dejal: „Prav si rekel. To vse naj bo tvoje, da boš imel veselje. A le glej natančno, da boš videl, če si izvolil prav, o paglavec človeški.“

Planinke so dobile čudne podobe. Stebelca so se potegnili, in namesto cvetov so tičale tam — človeške glave. In spoznal sem vse te glave: bili so obrazi mojih prijateljev in znancev! Sladko so se mi smehljali in mi migali s svojimi živimi očmi . . .

„Potrgaj vse!“ mi je velel Repoštev in ubogal sem. Toda takoj so izginile glave in namesto njih so kimalle prave glavice belih planink.

„Ohrani vse te cvetice — boš videl, kako ti bodo enkrat prišle prav. Ker si izvolil ravno to, boš živel do smrti blizu teh gor, vsak dan jih boš videl, in ko boš ležal v grobu, bodo stale kraj tebe, in bele meglice bodo plavale z njih na tvoj grob, o paglavec človeški . . .“

Hipoma je izginil Repoštev, da sam nisem vedel, kam . . . Sedel sem na visoki skali, tiščal k sebi ravnokar natrgane planinke, ki so imele glavice mojih prijateljev in znancev, in strah me je obšel, ko sem zagledal pod sabo globok prepad brez dna . . . kako bom prišel doli, o Repoštev, ti kralj belih gôr, kako? . . .

„Vstani, zaspanec!“ — Brat France me je stresel, da je iztresel iz mene vso zaspanost. Ležal sem še vedno za stajo in držal v roki planinke; a teh mi ni dal Repoštev vrh gore, ampak natrgal sem jih sam na Zadnji glavi. — Vstal sem; nato smo se odpravili dalje in zapeli veselo planinsko pesem. Proti večeru smo prišli domov.

Preteklo je veliko, veliko let, odkar sem trgal prvič rože z belih gôr — tihe planinke. Ohranil sem jih, ker me vedno spominjajo na tisti sen za planinsko stajo, na one lepe mlade dni pod belimi gorami . . .

O Repoštev, ti vladar belih gôr, kaj si mi obljubil takrat, kaj si mi obljubil! Rekel si mi in obljubil, da bom vedno živel kraj tistih gôr, če bom živ ali mrtev. O Repoštev, zakaj si me nalagal, zakaj? . . . Čez nekaj tednov sem moral zapustiti vse kraje, morebiti za večno — čez par dni, ko si mi obljubil, da ostanem za vedno tam . . . O Repoštev, ti lažnik belih gôr!

O Repoštev, ti kralj belih gôr, nekaj se mi je pa vendar izpolnilo, kar si mi prerokoval tam gori: ostale so mi planinke, ki sem jih natrgal na Zadnji glavi. Zvesto jih hranim v knjigi, ki sem jo dobil v dar od bogatega strica, in kadar me obide žalost, vzamem vedno ono knjigo v roke in gledam bele planinke.

Takrat se mi zdi, da gledam zopet ono vošlino, ki jo je odprl Repoštev s čarovniško močjo. Vidim planinke in na njih glave nekdanjih svojih prijateljev in znancev. Tu se mi reži Tone, tu Lojze, tu Ivan, in še dolga vrsta drugih in me vabijo: „Pridi, pridi nazaj, bratec, da se spet igramo tu! Pridi k nam, kralj Nande! . . .“ Ej, ej — le tiho, vi obrazi — tudi vi niste zdaj več mladi! Kaj, Tone, ti imaš brke; ti, Lojze, tudi že, a Ivan — no, ti pa spiš v hladni zemlji . . . Ej, človek se postara, še predno sam opazi, in postaral sem se tudi jaz — jaz, kralj Nande iz tihe jame kraj postaje . . .

Vstanejo mi nanovo mladi dnevi, ko zrem te planinke, in nanovo živim one blažene trenutke sladke mladosti. Zdi se mi, da zopet slišim brezskrbni smeh nekdanjih svojih prijateljev in znancev; moja kopa gori kraj grma v tihi jami, a jaz sanjam kraj nje s pipo iz zeljnatega reclja v ustih, sanjam o meglicah, o belih gorah . . . Vse je minulo!

Vem, da se me ne spominja nihče več tam gori — pozabljen sem . . . Hm, če kdo dobi te vrste v roko, naj jih pokaže Lojzetu, Tonetu in drugim in naj vpraša vse, če jim pride še kdaj na misel kralj Nande. Odgovorili bodo, da ne vedo, kdo bi bil to . . .

Svet se vrti in vse se pozabi na njem — tudi prijateljstvo izza mladih, nedolžnih let.

C. Slavín.

